

BEDROG BIJ BANKROET

ACHT VOORSTELLEN VAN DE SP TER
BESTRIJDING VAN FAILLISEMENTSFRAUDE

SHARON GESTHUIZEN SP-TWEEDE KAMERLID

MICHEL VAN NISPEN BELEIDSMEDEWERKER SP-TWEEDE KAMERFRACHTIE

BEDROG BIJ BANKROET

ACHT VOORSTELLEN VAN DE SP TER BESTRIJDING VAN FAILLISSEMENTSFRAUDE

Sharon Gesthuizen SP-Tweede Kamerlid

Michiel van Nispen beleidsmedewerker SP-Tweede Kamerfractie

Foto omslag: SXC, bewerking: SP-Media
April 2011

SAMENVATTING

Ieder jaar gaan duizenden bedrijven failliet. In een kwart van alle faillissementen wordt - naar schatting - gefraudeerd. Vlak voor het faillissement worden geld en goederen achterover gedrukt en worden betalingsverplichtingen niet nagekomen. Werknemers staan op straat en kunnen naar hun salaris fluiten. De curator die het restant van faillissement mag verdelen over de schuldeisers wordt geconfronteerd met een lege boedel. De boekhouding is verduisterd.

Werknemers, andere bedrijven en niet te vergeten de belastingbetaler worden hierdoor gedupeerd. De totale schade wordt geschat op 1,7 miljard euro per jaar. Terwijl met deze omvang alle alarmbellen zouden moeten gaan rinkelen, blijft het stil van de kant van de overheid. Al jaren krijgt deze vorm van fraude niet de aandacht die ze verdient. De pakkans is bedroevend laag. Slechts 2,5 % van de fraudegevallen leidt tot een veroordeling. Beroepsoplichters hebben hiermee bijna een succesgarantie.

Het grootste probleem bij faillissementsfraude is gek genoeg niet dat er geen signalen van fraude zijn. Het zijn juist vaak dezelfde mensen die er hun beroep van hebben gemaakt BV's op te kopen, leeg te plukken en kaal achter te laten. Die beroepsfraudeurs moeten worden aangepakt. Bedrog bij bankroet moet grondig worden bestreden!

De bestrijding van faillissementsfraude moet afzonderlijke prioriteit krijgen bij politie en justitie. De maatschappelijke schade is enorm. De Kamer van Koophandel moet een grotere rol krijgen, medewerkers moeten signalen van fraude doorgeven aan de politie. Ook curatoren die misstanden signaleren moeten aan de bel trekken. Zij moeten betaald worden om signalen van misstanden te onderzoeken en om aangifte te doen, dat is in het maatschappelijk belang.

Faillissementsfraude moet altijd gemeld, onderzocht en vervolgd worden. Er moet voldoende capaciteit en expertise bij de politie en het Openbaar Ministerie beschikbaar zijn om hier werk van te maken. Beroepsfraudeurs krijgen een beroepsverbod. Omdat misdaad niet mag lonen worden fraudeurs financieel kaalgeplukt, de gedupeerden krijgen hun schade vergoed.

Deze notitie van de Tweede Kamerfractie van de SP bevat acht voorstellen om faillissementsfraude beter te gaan bestrijden.

WAT GEBEURT ER BIJ FAILLISEMENTSFAUDE?

1 www.wodc.nl/onderzoeksdatabase/faillissementsfraude.aspx

Faillissementsfraude kan ook 'bedrog bij bankroet' worden genoemd. In de periode voorafgaand aan faillissement worden geld en goederen uit het bedrijf achterover gedrukt. Auto's, voorraden en machines verdwijnen uit het zicht, bepaalde familieleden worden bevoordeeld, eigen schulden aan het bedrijf worden weggepoetst met valse facturen. Het failliete bedrijf heeft dan een lege boedel. De boekhouding wordt gemanipuleerd of verdwijnt geheel. En computersystemen worden gesaboteerd en zijn dan zogenaamd 'gecrasht'. Zodat nader onderzoek naar wat er precies aan malafide praktijken heeft plaatsgevonden, wordt gefrustreerd.

Het zou volkomen onterecht zijn om deze vorm van witteboordencriminaliteit niet als een ernstige zaak te zien. Achter frauduleuze faillissementen gaat immers een weldoordacht crimineel plan schuil. Faillissementfraudeurs zijn oplichters die weten wat ze doen. Hun manier van optreden is berekenend en hun acties zijn vooraf duidelijk uitgewerkt.

HET GEVOLG HIERVAN IS DAT DIVERSE PARTIJEN ERNSTIG WORDEN BENADEELD:

- **Werknemers en onderaannemers** staan op straat en/of worden niet meer uitbetaald voor hun gewerkte uren. Naar schatting zijn jaarlijks 7.500 werknemers het slachtoffer van faillissementsfraude.
- **Bedrijven** worden benadeeld. Schuldeisers krijgen hun vorderingen niet vergoed. Reeds geleverde goederen en partijen worden niet vergoed aan de leveranciers.
- **De belastingbetaler** (iedereen dus) lijdt schade. De belastingdienst loopt geld mis. Er moeten uitkeringen verstrekt worden aan werknemers die op straat staan. Het opsporen en vervolgen van ingewikkelde faillissementsfraude kost veel geld. Kortom, uiteindelijk wordt de hele samenleving beduvel.

De totale schade door faillissementsfraude in Nederlands wordt geschat op € 1,7 miljard per jaar. Beroepsoplichters die op grote schaal BV's leegplukken, lopen vrijwel nooit tegen de lamp. Is Nederland een eldorado voor fraudeurs? Het lijkt er wel op.

CIJFERS

IN OPDRACHT VAN HET WETENSCHAPPELIJK ONDERZOEK- EN DOCUMENTATIECENTRUM (WODC) IS IN 2005 EEN ONDERZOEK GEDAAN WAARUIT ONDERMEER HET VOLGENDE BLIJKT:

- In 25% van de faillissementen zijn er aanwijzingen¹ voor enige vorm van faillissementsfraude.
- Slechts in 10% van de fraudezaken doet de curator aangifte. Deze komt alleen in actie als het vrijwel zeker is dat de schuldeisers daarmee iets opschieten.
- Slechts 5% van de fraudegevallen belandt in een strafrechtelijk traject.
- Slechts 2,5% van de fraudegevallen leidt tot een veroordeling.

Deze vorm van witteboordencriminaliteit loont dus! De pakkans is zeer gering en leidt nauwelijks tot bestraffing.

GERICHTE AANPAK VAN FAILLISEMENTSFAUDE NODIG

Aan de ene kant zou je kunnen zeggen dat fraude bij faillissementen ingewikkelde problemen met zich meebrengt die een hoop recherchecapaciteit kosten. De politie en het OM staan natuurlijk ook onder grote (maatschappelijke) druk om bijvoorbeeld geweldsmisdrijven, zedenmisdrijven en woninginbraken op te lossen.

Aan de andere kant is de maatschappelijke schade door faillissementsfraude enorm. Het geschatte jaarlijkse schadebedrag van € 1,7 miljard rechtvaardigt dat er specifieke aandacht aan faillissementsfraude besteed wordt. Als de pakkans zo laag is dat slechts 2,5% van deze vorm van fraude tot een veroordeling leidt, dan weten criminelen die zich hieraan wagen voor 97,5% zeker dat ze niet gepakt worden!

Daarbij komt nog dat het vaak om dezelfde personen gaat die in lege BV's handelen. Het zijn beroepsoplichters die op grote schaal BV's in moeilijkheden opkopen, leeg laten lopen om ze vervolgens failliet te laten gaan. Die

2 www.destentor.nl/regio/7860033/Aangifte-BV-fraude-nauwelijks-zinvolle

3 Tweede Kamer, vergaderjaar 1995-1996, Aangangsels van de Handelingen, nummer 860.

praktijken kunnen en mogen niet onopgemerkt blijven. Er moet een belletje gaan rinkelen bij bijvoorbeeld de Kamer van Koophandel wanneer wéér dezelfde persoon een BV laat registreren.

De curator in faillissement ziet toe op de afwikkeling van de boedel: wat resteert na faillissement wordt door de curator verdeeld over de schuldeisers. De curator heeft instrumenten om 'onregelmatigheden' in faillissementen aan te pakken, terug te draaien en bestuurders persoonlijk aansprakelijk te stellen. De curator kan zelf onderzoek doen naar onregelmatigheden, maar krijgt zijn salaris betaald uit de boedel. Als die boedel nagenoeg leeg is, moet de curator voor eigen rekening werkzaamheden verrichten en spuurwerk doen in de boekhouding. Er is een regeling om curatoren dan toch van inkomsten te voorzien, namelijk de garantstellingregeling faillissementscuratoren, maar die werkt in de praktijk niet goed. De regeling is nodig aan herziening toe.

De curator kan bij vermoedens van strafbare feiten ook aangifte doen bij de politie. Maar aangiftes bij de politie leiden niet altijd tot actie. Curatoren merken op dat er met hun aangifte soms niets lijkt te gebeuren. Bepaalde zaken lijken op zichzelf te klein, andere zaken zijn weer te ingewikkeld en kosten te veel tijd; sommige korpsen stellen andere prioriteiten. Daardoor neemt het enthousiasme onder curatoren om aangifte te doen af.² Het doen van aangifte bij de politie kost de curator veel tijd. Daar moet een vergoeding tegenover staan, omdat het in het maatschappelijke belang is om fraudezaken op te helderen. De huidige regeling is dat de curator alleen een vergoeding krijgt wanneer er uiteindelijk vervolgd wordt, maar de beslissing al dan niet te vervolgen wordt soms ook genomen vanwege capaciteitstekorten bij politie en justitie of het gegeven dat aan fraudezaken geen prioriteit wordt toegekend. De curator die de moeite neemt om aangifte te doen, zou een vergoeding moeten krijgen.

MALAFIDE DOORSTARTERS IN DE TRANSPORTSECTOR

Al in 1996 werden Kamervragen gesteld over frauderende transportbedrijven. Toenmalig minister Jorritsma antwoordde dat met name de doorstartersproblematiek aandacht verdient. Jorritsma: "Doorstarters zijn ondernemers die na faillissement – met achterlating van schulden – de bedrijfsactiviteiten onder een andere naam voortzetten. Ik zal samen met het betrokken bedrijfsleven en mijn collega's binnen het Kabinet [...] bezien hoe deze problematiek kan worden tegengegaan."³

We zijn nu 15 jaar verder. Malafide doorstarters in de transportsector, het is nog steeds een hardnekkig probleem. Nog steeds is er een aantal ondernemers (vaak dezelfde) die regelmatig in opspraak komen door verplichtingen te negeren. Pensioenverplichtingen en salaris worden niet betaald, de onderneming gaat failliet waarmee de werknemers gedupeerd achter blijven. Na het faillissement richt de malafide doorstarter een nieuwe vennootschap op of maakt hij een doorstart met het bedrijf na ontslag van het personeel en haalt dan hetzelfde trucje uit. Dat moet stoppen.

Minister Opstelten noemt het probleem van de malafide doorstarters in de transportsector beperkt. De minister verwijst naar een initiatief van de sociale partners die een stichting oprichten die faillissementen in de transportsector nauwgezet gaat volgen en in geval van vermoedens van malafide praktijken de curator en de rechter-commissaris inlicht dat er geen doorstart kan plaatsvinden.

Kamervraag van de SP:

"Is het waar dat het in de transportwereld vaak dezelfde ondernemers zijn die in opspraak komen door allerlei verplichtingen te negeren die een bedrijf heeft, zoals pensioenafdrachten doen en salaris betalen, en na een faillissement zomaar nieuwe vennootschappen kunnen starten? Deelt u de mening dat het onwenselijk is dat malafide ondernemers met een 'kerstboom van besloten vennootschappen' hun bedrijfsvoering verbergen? Welke mogelijkheden zijn er dergelijke malafide doorstarters aan te pakken?"

Antwoord minister Opstelten:

"Ja. Op basis van de informatie van de NIWO [Nationale en Internationale Wegvervoer Organisatie] kan worden geconstateerd dat het vaak gaat om dezelfde ondernemers. Vanzelfsprekend delen wij de mening dat het zeer onwenselijk is dat malafide ondernemers via niet transparante constructies hun bedrijfsvoering moeilijk inzichtelijk en controleerbaar maken. De politie, de FIOD-ECD en het OM kunnen de bevoegdheden uit het Wetboek van Strafvordering inzetten om te proberen constructies met rechtspersonen te ontrafelen."

Concrete maatregelen blijven uit.

UIT ANTWOORDEN OP KAMERVragen

Alleen al de afgelopen twee jaar heeft de SP vijf series Kamervragen gesteld over de bestrijding van faillissementsfraude.⁴ Uit de antwoorden van de regering blijkt niet bepaald een daadkrachtige oplossing voor de problemen op het gebied van faillissementsfraude.

In antwoord op vragen van Jan de Wit (9 april 2009) schrijft Hirsch Ballin:

“Er wordt geen specifieke capaciteit toegekend aan de bestrijding van faillissementsfraude.”

Op de vraag of het onderzoek naar faillissementsfraude onder druk staat waardoor veel malversaties bij faillissementen onbestraft blijven, wordt door minister Opstelten in november 2010 geantwoord:

“Strafvorderlijk optreden is in beginsel complementair aan maatregelen die de curator kan nemen om de boedel te herstellen. Ik heb geen zicht op het aantal malversaties bij faillissementen waartegen niet langs deze sporen wordt opgetreden.”

Uit dit antwoord van minister Opstelten blijkt ook dat het probleem, dat de boedel vaak ontoereikend is om er het salaris van de curator uit te betalen, niet wordt opgelost:

“Blijkt dat de boedel na afwikkeling van het faillissement ontoereikend is ter voldoening van het uiteindelijk door de rechtbank vastgestelde salaris van de curator, dan ontvangt hij slechts een deel van het honorarium waarop op grond van de Recofa-Richtlijnen aanspraak bestaat. Ons is hierbij niet van zodanige problemen gebleken die rechtvaardigen dat het huidige uitgangspunt dat het salaris van de curator wordt voldaan uit de boedel moet wijken.”

Die problemen zijn er echter wel degelijk. In veel faillissementen is sprake van een nagenoeg lege boedel. Als curatoren niet betaald worden, zullen ze geen faillissementen meer gaan afwickelen, laat staan dat fraude bij faillissement gesignaleerd kan worden.

Minister Opstelten: *“De betaling van het salaris van de curator uit de boedel moet worden onderscheiden van het eventueel door de curator starten van (gerechtelijke) procedures tegen (voormalige) bestuurders van de betrokken vennootschap wegens onbehoorlijk bestuur. Als de curator vermoedt dat dit laatste het geval is en hij de daaruit voortvloeiende schade wil verhalen of de mogelijkheid van een verhaalsactie wil onderzoeken, kan hij een beroep doen op voorfinanciering op grond van de Garantstellingsregeling curatoren (Stcrt. 3 januari 2005) als de boedel onvoldoende middelen bevat. Een dergelijk onderzoek kan bijdragen aan de vaststelling van faillissementsfraude en de mogelijke vervolging daarvan door het Openbaar Ministerie vergemakkelijken.”*

Hierbij vergeet de minister te vermelden dat deze genoemde Garantstellingsregeling curatoren onvoldoende werkt. Die kredieten worden nauwelijks aangevraagd, omdat de regels hiervoor erg streng en bureaucratisch zijn.

Minister Opstelten: *“Ik zie hiernaast twee mogelijkheden om het doen van aangifte verder te bevorderen. Ten eerste zou het Openbaar Ministerie curatoren die aangifte hebben gedaan consequenter en uitgebreider kunnen informeren over wat er met hun aangifte wordt gedaan. Ten tweede kan de rechter-commissaris die toezicht houdt op een curator hem aansporen tot het doen van aangifte indien de aangetroffen omstandigheden daar aanleiding toe geven.”*

Hier wordt geen oplossing geboden voor het probleem dat met lang niet alle aangiftes iets gebeurt. De capaciteit en de expertise bij de politie en het OM lijken ontoereikend.

Op de vraag of de Kamer van Koophandel geen grotere rol zou kunnen spelen bij het signaleren van fraude met BV's antwoordt minister Opstelten in januari 2011:

“Ik onderschrijf het cruciale belang van de informatie die bekend is bij de Kamers van Koophandel voor het signaleren van de genoemde malafide praktijken. Dit is ook de reden voor het project Herziening toezicht rechtsper-sonen (HTR), dat zich thans in een afrondende fase bevindt. Met het programma HTR wordt een systematiek opgezet waarmee JustID automatisch het Handelsregister van de Kamer van Koophandel kan screenen op signalen van fraude. Het doorgeven van signalen aan justitie wordt daarmee niet meer afhankelijk van de oplettendheid van een medewerker van de Kamer van Koophandel.”

- 4 Tweede Kamer, vergaderjaar 2008-2009, Aanhangsel van de Handelingen, nummer 2828;
- Tweede Kamer, vergaderjaar 2008-2009, Aanhangsel van de Handelingen, nummer 2961;
- Tweede Kamer, vergaderjaar 2010-2011, Aanhangsel van de Handelingen, nummer 498;
- Tweede Kamer, vergaderjaar 2010-2011, Aanhangsel van de Handelingen, nummer 1014;
- Tweede Kamer, vergaderjaar 2010-2011, Aanhangsel van de Handelingen, nummer 1230.

VOORSTELLEN SP

Het is belangrijk dat fraude niet onbestraft blijft. Misdaad mag niet lonen. Alle informatie die van belang is voor fraudeonderzoeken, moet worden uitgewisseld tussen de betrokken instanties. Die signalen moeten vervolgens worden onderzocht, zodat faillissementsfraude niet zonder gevolgen blijft.

OM FAILLISSEMENTSFRAUDE EFFECTIEVER EN GRONDIGER TE GAAN BESTRIJDEN, FORMULEERT DE TWEEDE KAMERFRACHTIE VAN DE SP DE VOLGENDE VOORSTELLEN:

1. De bestrijding van faillissementsfraude moet afzonderlijke prioriteit krijgen. De maatschappelijke schade is enorm, de pakkans bedroevend laag. Dit werkt misdaad in de hand.
2. De Kamer van Koophandel krijgt een grotere rol bij het signaleren van fraude met vennootschappen. Medewerkers van de Kamer van Koophandel krijgen de bevoegdheid om verdachte signalen, bijvoorbeeld het doen en nalaten van notoire BV-opkopers, door te geven aan justitie.
3. Relevante informatie moet beter worden uitgewisseld tussen alle betrokken instanties.
4. De curator moet voldoende stimulans hebben om signalen van misstanden te onderzoeken. De bestaande regeling waaruit curatoren een vergoeding kunnen krijgen, moet worden uitgebreid en minder bureaucratisch worden.
5. Faillissementscuratoren moeten aangifte doen wanneer zij signalen opvangen van faillissementsfraude, zodat de kosten van dit onderzoek voor rekening van politie en OM komen. Curatoren worden beter op de hoogte gehouden van wat er met hun aangifte gebeurt. De tijd die het curatoren kost om aangifte te doen bij de politie, wordt vergoed.
6. Omdat fraude nooit mag lonen moet faillissementsfraude altijd gemeld, onderzocht en vervolgd worden. De capaciteit bij de politie en het OM moet hiervoor toereikend zijn. Een gebrek aan capaciteit mag nooit de reden zijn dat fraudeurs vrijuit gaan.
7. Fraudeurs krijgen een beroepsverbod. Bij bewezen ongeschiktheid (onbetrouwbaarheid) om vennootschappen te besturen, mogen zij deze verantwoordelijkheid niet meer dragen.
8. Fraudeurs worden geplukt. Behaalde winst wordt afgepakt en alle schade wordt aan de gedupeerden vergoed.

SP

Postbus 20018

2500 EA Den Haag

T (070) 318 30 44

F (070) 318 30 43

WWW.SP.NL/JUSTITIE